

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Septima. De Conditionibus Causæ Efficientis ad agendum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

Inaccessa nature sunt ea, quæ propria sunt solius & omnium summe substantie, quorum unum esse dicimus efficaciter producere posse ut creatorem, & producere res, quæ aliquando non erant.

Probatur Conclusio ratione:

Si posset creatura elevari ad creandum, deberet habere aliquam virtutem & principium inchoatum & incompletum, sed nulla creatura talem habet virtutem; ergo nulla creatura elevari potest ad creandum: probatur mi. Illa virtus deberet esse spiritualis vel materialis, neutra est, ergo: probatur mi. non materialis, tum, quia dicit D. Augustinus lib. 83, quæst. q. 78. *Ipsi non possunt de nihilo aliquid fabricare, quia per corpus operantur*: tum, quia omnis virtus materialis nihil potest agere, nisi cum dependentia à materia, creatio autem non habet dependentiam ad materiam, ergo. Nec etiam potest esse spiritualis; quia omnis virtus spiritualis operatur & agit volitione, sed per volitionem nulla creatura potest creare, quia accidens est, quod neque substantiam attingere potest, multo minus terminum creationis.

Probatur secundò: Nullum attributum Divinum potest alicui creaturæ communicari, creare est attributum Dei; ergo nulli creaturæ competere potest, probatur ma. quia quæ ratione posset communicari creaturæ unum attributum, posset & aliud, ab omnimoda paritate, quo concessio, sequeretur, quòd etiam creaturæ communicari posset non esse ab alio, quod est contra rationem creaturæ, ergo. Confirmatur: Quia nulla ratio, nec autoritas, vel levis conjectura adferri potest, quæ denotaret creaturam habere virtutem creativam etiam inchoatam.

Probatur tertio: Quòd creatura

neque ut instrumentum creare possit, quia, præterquam, quòd instrumentum semper aliquid prævium requirat ad operationem, sic immediate attingeret terminum creationis, sed creatura nequit attingere terminum creationis, ergo.

Dices: Potest creatura aliquid annihilare, ergo & creare: consequentia videtur certa, quia æqualis est distantia à nihilo ad aliquid, quam ab aliquo ad nihil, juxta Philosophum 3. Phys. l. 1. r. probatur antecedens, quia agens naturale destruit formam naturalem, ut ignis formam ligni & peccatum gratiam, ita ut nihil remaneat, ergo. Sed r. negando ant. ad cujus probationem dico, quòd licet ignis destruat formam ligni, non tamen ita destruit, ut nihil subjecti ejus remaneat. Peccatum autem non destruit gratiam Physicè, sed tantum demeritorie, in quantum scilicet Deus decrevit ad commissionem cujuscumque peccati mortalis gratiam velle tollere.

QUÆSTIO VII.

De Conditionibus Cause Efficientis ad agendum.

Agendo de Causis in communi, tetigimus quidem conditiones ad causandum requisitas

in communi, hic autem, tanquam unam præcipuam, quæ de causa efficienti moveri solet, videlicet utrum agens efficienter ita requirat passivi & subjecti approximationem, ut non possit agere in ipsum, licet maximè distaret; Unde sensus quæstionis hic est: An videlicet causa secunda ita posset agere, ut aliquid producat in fine & in extremo, ubi passum existit, ut tamen nihil producat in medio? quod multipliciter iterum intelligi potest: Primò, an possit agere indistans, ita tamen, ut cum medio tanquam cum concausa agat? Secundò, an possit agere indistans, etiam veluti causa totalis & immediate, ita tamen, ut per medium, tanquam per necessarium prærequisitum necessitate ordinis, ita ut in utrumque agat immediate, sed prius in passum propinquum, quam remotum? Tertio, an possit agere indistans immediate, non agendo in medium eodem genere actionis, sed diverso? Quarto denique an ita, ut nihil omnino producat in medium? Et in hoc posteriori sensu potissimum controversatur, nam posse reliquis, nullum videtur dubium & si est aliquid, non tantum, imprimis enim quòd possit agens agere indistans, ut etiam concurrat medium, tanquam causa partialis, patet, quia alioquin sequeretur, quòd agens non posset agere in superficiem propinquam passivi, ita quòd esset necessarius contactus Mathematicus; Deinde ponatur casus, quòd passum aliquid frigidum applicetur ad os fornacis ardentis, illud subjectum frigidum non calefiet solum ab igne, sed etiam ab aere circumstante, quia passum est tam dissimile uni, quam dissimile alteri, nec per hoc, quòd unum sit agens fortius, alterum debet impediri ab omni actione. Et sic de aliis, de posteriori tamen dicendi modo, duplex potissima est sententia. Prima est Occami & Nominalium cum pluribus aliis etiam Recentioribus, qui omnes putant, in rebus creatis dari agentia, quæ ita in passum distans agere possunt, ut nullo modo agant in medium, sive eadem, sive diversâ ratione. Secunda est huic immediate opposita & negativa, quæ videtur Aristoteli esse conformior, eamque tenet D. Thomas & plurimi Recentiores. Scotista in isto passu liberi sunt, eò, quòd Scotus nihil determinaverit de hac re, ut proinde etiam tam bene pro una, ac pro altera citatur sententia. Pro Resolutione

Notandum, Subjectum posse dupliciter esse approximatum suæ causæ: primò per indistantiam, seu immediationem suppositi, quando scilicet causa & passum, in quod causa agit, sunt in eodem loco, ita ut inter illa versetur & intercedat contactus Mathematicus, vel saltem Physicus, id est, in maxima vicinitate. Secundò per indistantiam & immediationem virtutis, quando passum continetur intra latitudinem & spheram activitatis agentis, per spheram activitatis autem aliud non intelligo, quam spatium, ultra quod causa suam virtutem nequit diffundere, quòd circulum & spheram efficere solet, ut patet de Magnete, qui ex omni parte ad æqualem distantiam ferrum attrahit, ita ut non trahat ex una parte in remotiori, ex alia in propinquiori distantia. His notatis & præmissis resolutivè

III
Videtur ut
verba sua
sunt in
mali

VI

II.
Dupliciter
potest esse
subjectum
approximatum, vel per
suppositum
vel per virtutem.

III.
in creatis
non datur
actio indi-
stant.

Dico I. In causis & agentibus creatis non datur actio indistans, seu non potest agens naturale in subiecto remoto producere aliquid, nisi prius operetur aliquid in medio. Hæc est Authorum secunda sententia: &

Probatur ab Experientia, quæ est optima Rerum, ubi rationes desunt, Magistra, quæ constat, quod quotiescunque inter agens & passum intervenit aliquod aliud corpus, quod est incapax huiusmodi effectus, quod toties impediatur actio agentis, sed huius rei, & experientia nulla potest alia assignari ratio, nisi quia actio transiens per medium fuit impedita; ergo nullum agens creatum potest producere aliquem effectum in extremo, nisi operetur aliquid in medio; Patet ma. tum, quia sol non illuminat hypocauftum, aut aliud quodlibet subiectum, si aliquid inter ipsum, & subiectum interponatur, tum, nullum obiectum producit sui sensibilem speciem in oculo, seu potentia visiva interveniente obiecto opaco: tum (ut omitam plurimas alias experientias) Magnes nequit attrahere ferrum, si inter ipsum & ferrum intersit paries: probatur etiam min. quia si sol potest agere indistans, ut non operetur in medio, quæro, quare non producat in hypocaufto calorem & lucem, si fenestræ claudantur asseribus, & tamen producat dum transit & interpositus est cristallus & alia vitra ac corpora diaphana, certè huius alia non potest dari ratio, nisi quia vitrum & corpora diaphana sunt capacia, ut per illa transeat actio: ergo.

IV.

Dices. Hoc provenire ex eo, quod asseres & alia corpora resistent soli agenti, adeoque impediunt ejus actionem, sicut videmus calorem non posse producere calorem, dum ei frigus obstat. Sed Contra: Quia asseres & alia corpora interjecta inter solem & hypocauftum, vel faciem meam non resistent illuminationi, positivè producendo aliquod contrarium, quemadmodum frigus resistit calori, sed tantum negativè, per suam incapacitatem, in quantum scilicet sunt incapacia, ut per ipsa transeat calor, lux & producantur in hypocaufto, & consequenter ratio, cur interposito corpore sol non possit illuminare, alia non est, quam quod possit operari per medium.

V.

Probatur Conclusio secundò:

Si agens naturale possit agere in extremum & subiectum distans, sequeretur, quod posset effectum in quacunque distantia producere, Magnetem videlicet Cistercii existentem posse attrahere ferrum, quod est Camencii vel Henrichovii, sed hoc est inconvenientissimum; ergo: probatur sequela ma. Intellectus potest intelligere Magnetem Cistercii existentem, licet ipse sit Camencii; ergo etiam Magnes posset ferrum hic existens ad se Cistercium attrahere: probatur consequentia. Quia idè intellectus potest Magnetem intelligere in quacunque distantia, quia in producenda intelligence & in agendo non dependet à medio, sed Magnes non dependeret à medio; ergo etiam in quacunque distantia posset ipsum ferrum attrahere, ab omnimoda paritate.

Dices. Hoc fieri non posse ex eo, quod major propinquitas sit conditio, ut agens melius operetur, adeoque potest esse tanta distantia, in qua agens operari nequit. Sed Contra primò: Hinc sequeretur, quod quemadmodum major propinquitas est conditio ad melius operandum, ita absoluta propinquitas sit conditio ad operandum absolute. Contra secundò: Idè major propinquitas est conditio ad melius operandum, quia actio debet transire per medium, quod quo minus est, èd facilius vincitur, quæ actio, si non debet transire per medium, parùm referet, sive sit magna, sive parva distantia, quia nihil habet, unde impediatur, vel retrahatur ab actione.

Instabis. Hoc idè esse, quia cuiuslibet rei est assignata determinata sphaera activitatis, extra quam non potest agere, licet possit agere intra eandem. Contra: Quod habent sphaeram activitatis, aliunde non provenit, nisi, quia, diffundendo virtutem suam activam per medium, agentia debilitantur & extenuantur, vincendo medii resistentiam vel distantiam, quæ tamen actio non deberet debilitari, si non transiret per medium, sed semper manet integra adeoque in quacunque distantia agere potest. Sed principaliter contra Conclusionem.

Arguitur: Obijciendo multas & ordinarias experientias, nam Basiliscus visu hominem bestiamque interficit, vetulæ oculi faciunt, torpedo piscis piscantis mortificat manum, sol in visceribus terræ aurum, gemmasque producit, id pariter faciunt alia atra, sed atra distant ab omnibus illis; ergo agunt indistans. Ad has & similes, aut alias experientias & unicâ distinctione, ea omnia agere in subiecta à se distantia secundum suppositum concedendo, secundum virtutem, negando, virtus enim, per quam agit sol, diffunditur per medium usque ad ipsum subiectum. Quod si autem talis virtus & qualitas non diffunderetur, tunc èd usque propagatus est effectus productus in medio, prout contingit, dum magnus ignis calefacit simul subiectum aliquod, aut plures candelæ lumen intendunt in medio. Sed

Instatur: Illa virtus emissæ, quæ transiret per medium, est occulta; ergo nequit assignari, tanquam ratio, per quam ageret agens: probatur ant. quia est planè conficta. R. negando ant. cum sua probatione, ratio enim sufficientissima, adstruendi huiusmodi qualitatem, est experientia, quæ videmus, quod si inter Magnetem & ferrum (qui etiam putatur agere indistans) ponatur aliquod corpus denium & cristallinum, quod tunc nequaquam ferrum attrahat, cuius rei alia ratio assignari non potest, nisi, quia qualitas & virtus attractiva, per interpositionem corporis densi, fuit impedita, quò minus poterat difundi.

Urgetur: Si à Magnete egredieretur aliqua qualitas, deberet tam bene attrahere illud corpus interpositum, ac attraheret ferrum, si corpus interpositum non fuisset, sed hoc non facit, ergo: probatur sequela ma. quia impulsus impressus corpori projecto, trahit omnia corpora

corpora intermedia secum: ergo. R. negando sequelam ma. cum conseq. prob. disparitas est, quia impulsus est aequaliter omnibus corporibus imprimibilibus, non sic virtus Magnetica, Magnes enim non habet virtutem attrahendi, nisi ferrum, unde, licet ejus actio & virtus tam bene recipiatur in aere vel alio medio, per quod transit, non tamen illud secum trahit, quia trahendi non habet virtutem, quod ab experientia constat, quae in similibus optima est Magistra.

Replicatur: Si aliqua virtus egredietur à Magnete, illa deberet impediri per interpositionem cujuscumque corporis intermedii, quemadmodum impeditur diffusio lucis per interpositionem cujuscumque corporis opacis, sed hoc non fit, ergo: probatur min. quia si inter Magnetem & ferrum ponantur laminae aëreæ vel cupreæ, etiam fat crassa, adhuc ferrum trahit; ergo: illa qualitas non transit per medium, alioquin illud corpus interpositum transiret impedire deberet. R. dist. ma. deberet impediri interpositione cujuscumque corporis, nego; sufficientis ad impediendum transitum, concedo, quod autem non impediatur per interpositionem lamellarum cuprearum & similiarum, Ratio esse potest, tum quia virtus Magnetica resistitiam vincere potest, tum quia illae lamellae sunt porose, adeoque virtus illa facile penetrat, hoc autem dici debere ex eo constat, quia videmus, quod si corpora majora & solidiora interponantur, Magnes non possit ferrum attrahere.

Arguitur secundò: Imaginatio quae residet in capite, movet appetitum residentem in corpore; ergo agit indistans. Sed R. negando consequentiam, quia eadem anima, quae apprehendit in capite, concupiscit in corpore, si sermo sit de anima rationali, si verò de animalibus brutorum, tunc apprehensio, seu imaginatio non est nisi conditio ad monendum appetitum.

Instatur: Imaginatio matris gravidae imprimi foetui varias formas, figuras & maculas, eorum potissimum objectorum, quae immoderatus concupivit, sed imaginatio matris non est praesens foetui; ergo imaginatio adhuc agit in distans. R. dist. mi. non est praesens, per virtutem, nego, non est praesens, per suppositum, transeat mi. & nego consequentiam. Itaque illae figurae & maculae non imprimuntur per imaginationem, sed per vim formativam foetus, quae vis alteratur multum per timorem, desiderium, amorem & similes passiones, quas concipiat immoderata imaginatio, & fortis apprehensio.

Pro majori Intelligentia praecedentis conclusionis Notandum, quod, quando causa creata producit effectum aliquem in subiecto distante, non esse necesse, quod effectum eundem producat in medio, quae producit in subiecto distante, sed sufficit, quod aliquid producat, quod sit per se conducat ad illum effectum, Patet: Nam sol producit aurum, & metallum in visceribus terrae, quae tamen non producit in aere; item in aere producit calorem, quem tamen non producit in sphaerae coelestis

bus, utpotè cum sit qualitas corruptiva, quae proinde in caelis recipi non potest, hujus rei alia ratio à priori assignari nequit, quam diversitas dispositionum in subiectis repertarum.

DICO 2. Agens increatum ex ratione Agentis, quae infinitum est, potest agere in distans, licet nisi operetur in medium. Haec est Doctoris I. d. 37. & communior Scotistarum.

X.
Agens increatum potest agere in distans.

Probatur: Quia si per impossibile Deus non esset ubique, sed tantum in caelo, & haberet infinitam virtutem agendi, posset agere in quacunq; parte mundi, licet non ageret in medio; ergo ex ratione agentis quae talis, poterit agere in distans: probatur ant. quidquid summam Dei perfectionem commendat, Deo attribuendum est, sed hoc commendat Dei perfectionem summam, ergo: probatur min. quia hanc perfectionem commendat in creatis, ergo etiam in Deo. Dictum tamen in conclusione notantè est: *ex ratione agentis formaliter*, quia ex alio capite Deus non potest agere in distans, scilicet ratione immensitatis, per quam cuicunq; rei & creaturae necessarii praesens est. Et hoc tantummodò praetendunt omnes textus Sacrae Scripturae, quae in contrarium adferri possunt.

DICO 3. Potest etiam de potentia Dei absoluta in creatu dari actio indistans. Ita Scotista & plures Recentiores contra Molinam Ruvium &c. Et

XI.
In creatis etiam divinitus dari potest.

Probatur primò: Deus potest suppleri omnem conditionem, etiam necessariam requisitam in causa secunda ad agendum, sed approximatio & propinquitas causae secundae ad passum, est tantum conditio ad agendum requisita; ergo potest Deus eam supplere, & consequenter agens creatum divinitus poterit agere in distans: probatur min. quia effectus productus in distantia in se non est in substantia extra virtutem agentis, sed tantum in modo: ergo.

Probatur secundò: Potest agens creatum elevari ad potentiam obedientialem, ad effectus supra naturam producendos, dummodò ad hoc habeat virtutem incompletam & principium inchoatum, sed sol, verbi gratia, habet principium illuminandi, producendi aurum & gemmas; ergo poterit elevari ad similes effectus producendi in distans.

Probatur tertio: Potest Deus ponere unum corpus de uno extremo in aliud extremum absque eo, quod transeat corpus per medium; ergo potest etiam elevari agens creatum, ut agat indistans. Patet ant. de Corpore Christi, quod speciebus consecratis fit praesens absque eo, quod transeat per caelos ad inferiora terrae: probatur consequentia, quia eadem est ratio, & major est connexio cum actione indistans ad agens, ac cum uno extremo ad aliud. Confirmatur: Ex eo, quod nulla possit adferri ratio vel implicancia, quare id fieri divinitus non possit. Sed

Dices: Non potest agens agere in tempore, in quo non est; ergo neque in loco, in quo non est, & consequenter agens creatum nequit elevari ad agendum indistans. R. negando conse-

XII.

consequentiam, quia agens, quod non existit in hoc tempore, non existit in ullo, sed vel existit vel existit in tempore, quod vel jam fuit, vel primò erit, quia igitur una necessarissima conditio ad agendum est existentia, dum agit, tunc pro illo tempore necessariò existere debet, agens vero, quod non existit in hoc loco, non statim propterea non existit absolute, sed tan-

tum non existit hic, unde potest existere alibi; quare bene quidem infertur, agens non existit in hoc tempore; ergò non existit illo modo; mala tamen ista altera; Agens non existit in hoc loco; ergò non existit absolute in ullo loco, adeoq; licet existentiam in hoc tempore requirat, ut agat in hoc tempore, non tamen requirit existentiam in hoc loco, ut hic agat.

DISPUTATIO V.

DE CAUSA EFFICIENTE INCREATA.

I. **N**ullus, nisi insipiens negat Deum esse causam efficientem, & principium omnium rerum creatarum, à quo, non modò in fieri, sed etiam in conservari dependeant, unde notantèr dixit etiam Regius Pfalter, insipientem in corde tantum dixisse: *Non est Deus; Nemo enim*, verba Divini Augustini sunt: *tam in signem blasphemiam ore aude- ret proferre*; verum, eum errasse, propria confessio convincit, quia ex illo anteedente consequentiam infert; *Ergò erravimus & via veritatis non fuit in nobis*. Convincunt etiam non modò fides Catholica, quæ in Symbolo suo credit: *Factorem Cæli & terræ, visibillum & invisibillum*, ac plurima Scripturæ loca, quæ testantur: *Per eum facta esse omnia*, sed insuper Illustrissima Sanctorum nostrorum Doctorum Augustini & Bernardi, nam Hypponenfis Præful lib. 5. de Genesi ad litteram cap. 20. ait: *Contra quos* (id est insipientes) *profertur sententia Domini: Pater meus usq; modo operatur & ego operor: deinde quia non solum magna & præcipua, verum etiam ista terrena & infima ipse operatur, ut dicit Apostolus & Sapient. 11. Quomodo potest aliquid permanere, nisi voluisset, aut quomodo à te vocatum esset, non conservatur?* Serm. 55. de verbis Domini sic loquitur: *Interroga mundi ornatum, Cæli fulgorem, dispositionemq; siderum, solem diei sufficientem, lunam noctis solatium. Interroga terram fructificantem herbis & lignis, animalibus plenam, hominibus exornatam. Interroga mare quantum, & qualibus naturilibus plenum, interroga aëra quantis volatilibus viget. Interroga omnia & vide, si non sensu suo, tanquam tibi respondent: Deus nos fecit, hæc & Philosophi nobiles quaesierunt, & ex arte artificem cognoverunt. Et Enarrat. Pf. 145. *Qua vides, ipse fecit. Miraris mundum, quare non Artificem mundi? Suspicias calum & exhorrescis, cogitas universam terram, & contremiscis maris magnitudinem. Respice tant a generis seminum, tant a diversitates Animalium, quidquid natat in aquis, repit in terra, volitat in aëre, circumit in celo, omnia ista, quam magna, quam præclara, quam pulchra, quam stupenda? Ecce qui fecit hæc omnia, Deus tuus est.* Abbas verò Claravallensis sæpenuerò admirabile Dei in rebus creandis artificium commendat, signantèr verò, dum expendit illum Sacra Scripturæ textum: *Ex quo omnia, in quo omnia, per quem omnia* lib. 5. de Considerat. cap. 6. sic ait: *Ex quo omnia, creabiliter, non seminabiliter. Per quem omnia, ne alium Auctorem atq; alium opificem arbitreris. In quo omnia, non quasi in loco, sed quasi in virtute. Ex quo omnia, tanquam uno principio, auctore omnium. Per quem omnia, ne alterum inducatur principium, artifex. In quo omnia, ne tertium inducatur, locus. Ex quo omnia non de quo, quia non est materia Deus, efficiens causa est, non materialis.* Rationibus autè insipientem convincere non est hujus loci, nam hoc præstant vel Theologi vel Metaphysici, ad præsens supposito Deo tanquam Causâ primâ Increatâ spectat inquirere & examinare, an & qualiter Creatura dependeat in suis operationibus à Deo, quod sequentibus faciam quaestionibus. Sit igitur*

QUÆSTIO I.

An Deus immediatè concurrat cum causa secunda ad suos effectus?

II.
Deus est vera causa.

Deum esse omnium rerum creatarum principium, dixi paulò suprâ, qui non incongruè in ratione primi principii, seu primæ causæ cum divo Bernardo Libro proximè citato definiri potest: *Verum simplexq; principium, quoddam principium non habuerit, id est Causa, à quâ omnia suam accipiunt esse, ipsa tamen a nemine habet origi-*

nem. De hac materia duplex solennis est sententia, unius, si non Author principalis, saltem Fautor & Defensor est Durandus, qui dicit Creaturas ad suas operationes aliud non requirere, quàm quòd à Deo ponantur ad esse, ab eoq; conserventur, ut proinde possint & deficiendo operentur, sine immediato Dei concursu, quòd pluribus Sacra Scripturæ locis comprobare nititur, verum tamen hæc sententia à gravissimis Theologis & sapientissimis Philosophis summis impetitur censuris, ut eam pluribus erroribus esse obnoxiam, imò hæreticam com-
pellent.